

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 32/2005 vp

Hallituksen esitys vuoden 2005 toiseksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys vuoden 2005 toisen lisätalousarvioesityksen (HE 161/2005 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys vuoden 2005 toisen lisätalousarvioesityksen (HE 161/2005 vp) toisesta täydentämisestä

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä lokakuuta 2005 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen vuoden 2005 toiseksi lisätalousarvioksi (HE 161/2005 vp).

Lisäksi eduskunta on 25.10.2005 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan edellä mainittua hallituksen esitystä täydentävän esityksen (HE 171/2005 vp) ja 8.11.2005 toisen täydentävän esityksen (HE 185/2005 vp).

Valiokunta on käsitellyt esitykset yhdessä ja antaa niistä yhteisen mietinnön.

Lisätalousarvioaloitteet

Valiokunta on käsitellyt esitysten yhteydessä eduskunnan 25 päivänä lokakuuta 2005 valiokuntaan lähettämät lisätalousarvioaloitteet

— LTA 39/2005 vp — Timo Soini /ps ym.: Määrärahan osoittaminen vakuutusoiden ruuhkien purkamiseen (25.10.23)

— LTA 40/2005 vp — Minna Sirnö /vas ym.: Määrärahan osoittaminen vankiloiden toimintamenoihin (25.50.21)

— LTA 41/2005 vp — Kari Uotila /vas ym.: Määrärahan osoittaminen rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenoihin (25.50.21)

— LTA 42/2005 vp — Kari Kärkkäinen /kd ym.: Määrärahan osoittaminen poliisin toimintamenoihin (26.75.21)

— LTA 43/2005 vp — Timo Soini /ps ym.: Määrärahan osoittaminen poliisitoimen toimintamenoihin (26.75.21)

— LTA 44/2005 vp — Jari Koskinen /kok ym.: Määrärahan osoittaminen kuntaliitoselvitysten tukemiseen (26.97.32)

— LTA 45/2005 vp — Anne Huotari /vas ym.: Määrärahan osoittaminen kuntien harkin-

**VaVM 32/2005 vp — HE 161/2005 vp, HE 171/2005 vp,
HE 185/2005 vp**

nanvaraiseen rahoitusavustukseen
(26.97.34)	— LTA 56/2005 vp — Timo Soini /ps ym.:
Määrärahan osoittaminen perustienpitoon
(31.24.21)
— LTA 46/2005 vp — Bjarne Kallis /kd ym.:
Määrärahan osoittaminen kuntien harkin-
nanvaraisiin rahoitusavustuksiin (26.97.34)	— LTA 57/2005 vp — Kari Uotila /vas ym.:
Määrärahan osoittaminen perustienpidon in-
vestointeihin (31.24.21)
— LTA 47/2005 vp — Iivo Polvi /vas ym.:
Määrärahan osoittaminen kuntien harkin-
nanvaraiseen rahoitusavustukseen
(26.97.34)	— LTA 58/2005 vp — Miapetra Kumpula-Nat-
ri /sd ym.: Määrärahan osoittaminen Vaa-
san tiepiirille Sepänkylän ohitustien raken-
tamisen käynnistämiseen (31.24.78)
— LTA 48/2005 vp — Timo Soini /ps ym.:
Määrärahan osoittaminen kuntien harkin-
nanvaraiseen rahoitusavustukseen
(26.97.34)	— LTA 59/2005 vp — Leena Rauhala /kd ym.:
Määrärahan osoittaminen rautateiden pääl-
lysrakenteiden uusimiseen (31.40.21)
— LTA 49/2005 vp — Kari Uotila /vas ym.:
Valtion omistusosuus Kapiteeli Oyj:ssä (28)	— LTA 60/2005 vp — Timo Soini /ps ym.:
Määrärahan osoittaminen perusradanpitoon
(31.40.21)
— LTA 50/2005 vp — Iivo Polvi /vas ym.:
Määrärahan osoittaminen kunnilta kustan-
nustenjaon tarkistuksen yhteydessä otetun
pakkolainan maksamiseen (29.40.30)	— LTA 61/2005 vp — Kari Uotila /vas ym.:
Määrärahan osoittaminen perusradanpitoon
(31.40.21)
— LTA 51/2005 vp — Minna Sirnö /vas ym.:
Määrärahan palauttaminen kuntien opetus-
toimen valtionosuuksiin (29.40.30)	— LTA 62/2005 vp — Pentti Tiusanen /vas:
Määrärahan osoittaminen joukkoliikenteen
palvelujen ostoon ja kehittämiseen
(31.60.63)
— LTA 52/2005 vp — Esko-Juhani Tennilä
/vas: Määrärahan osoittaminen Lapin tulva-
vahinkojen korvaamiseen (30.50.48)	— LTA 63/2005 vp — Unto Valpas /vas ym.:
Määrärahan osoittaminen joukkoliikenteen
palvelujen ostoon ja kehittämiseen
(31.60.63)
— LTA 53/2005 vp — Sari Essayah /kd ym.:
Määrärahan osoittaminen perustienpidon tas-
son säilyttämiseen (31.24.21)	— LTA 64/2005 vp — Timo Soini /ps ym.:
Määrärahan osoittaminen tarkastuslautakun-
nan toimintamenoihin (33.04.21)
— LTA 54/2005 vp — Matti Kangas /vas: Mää-
rärahan osoittaminen valtatie 4 perus-
tienpitoon välille Lusi—Vaajakoski
(31.24.21)	— LTA 65/2005 vp — Matti Kangas /vas ym.:
Määrärahan osoittaminen työttömyysturva-
lain mukaisen peruspäivärahan korottami-
seen (33.17.51)
— LTA 55/2005 vp — Simo Rundgren /kesk
ym.: Määrärahan osoittaminen tulvien
aiheuttamien tiestön vaurioiden korjaami-
seen Lapin tiepiirissä (31.24.21)	

— LTA 66/2005 vp — Kari Uotila /vas ym.:
Määrärahan osoittaminen ympäristötoihin
(35.10.77)

— LTA 67/2005 vp — Sari Essayah /kd ym.:
Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhal-
linta (37.01.94)

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti
valtiovarainvaliokunnan kaikissa jaostoissa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 24

ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLIN- NONALA

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomäärä-
raha 3 v)

Momentille esitetyllä 4 000 000 euron lisäyksel-
lä humanitaariseen apuun on tarkoitus saadun
selvityksen mukaan vastata YK:n vetoomuk-
seen, mihin tässä vaiheessa budjettivuotta ei
muutoin olisi mahdollisuutta. Määrärahalla Suo-
mi tukee YK:n toimintaa siten, että se voi jatkaa
avustustoimintaansa Pakistanissa. Suomi on tä-
hän mennessä avustanut Pakistanin maanjäris-
tyksen uhreja jo muilla tavoin yhteensä
5 000 000 euron edestä.

Ulkoasiainministeriö on tehnyt linjauksen,
että nyt ehdotettu määräraha ei vähennä tukea
julkisuudessa vähemmän näkyvien katastrofien
hoitoon, ei myöskään Afrikkaan suunnattavaa
apua. Valiokunta antaa tukensa tälle linjauksel-
le.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

50. Rangaistusten täytäntöönpano

21. *Rangaistusten täytäntöönpanon toiminta-
menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille on ehdotettu lisäystä 3 470 000
euroa. Varsinaisessa talousarviossa momentille
myönnetystä määrärahasta varattiin vankeinhoi-
tolaitoksen toimintamenoihin 163,1 miljoonaa
euroa. Ensimmäisessä lisätalousarviossa VES-
ratkaisun johdosta myönnettiin 2 083 000 euron
lisämääräraha. Määrärahavaje olisi ilman toista
lisätalousarviota ollut saadun selvityksen mu-
kaan yli 4 000 000 euroa.

Vankeinhoitolaitoksen menojen lisääntymi-
seen ja lisärahoitustarpeeseen on vaikuttanut en-
nen muuta vankimäärän kasvu. Marraskuun
alussa keskivankiluku oli 3 976, mikä on 400
vankia enemmän kuin vastaavana aikana vuosi
sitten. Pääomavuokramenot ovat kasvaneet, sa-
moin ulkopuolisista terveyspalveluista ja lää-
kkeistä aiheutuvat terveydenhuoltomenot. Osa
lisämäärärahatarpeesta johtuu hintamuutoksista,
jotka vaikuttavat erityisesti lämmityksestä,
sähköstä ja polttoaineista aiheutuviin kustan-
nuksiin.

Vankeinhoitolaitoksen tilanne vuonna 2005
vastaa aiempia vuosia, jolloin alimitoitettuja ta-
lousarviomäärärahoja on toistuvasti jouduttu
korjaamaan erillisillä lisätalousarvioilla. Myös

valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt tähän useaan otteeseen huomiota. Lisäbudjettien varaan perustuva toiminnan rahoitus on vaikeuttanut huomattavasti toimintojen suunnittelua ja heikentänyt lisäksi tulosoajajärjestelmän uskottavuutta.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kapiteeli Oyj:n myyntivaltuuksien osalta valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi seuraavan lausuman.

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ennen mahdollista Kapiteeli Oyj:n omistuspohjan laajentamista eräiden kansallista merkitystä tai erityistä kulttuuriarvoa sisältävien kiinteistökohteiden sekä kasvukeskusten kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon soveltuvien maa-alueiden siirtämistä valtion määräysvallassa olevien yhtiöiden tai liikelaitosten omistukseen ja sitä kautta maa-alueet asuntotuotantoon.

Pääluokka 29

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

90. Taide ja kulttuuri

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Saadun selvityksen mukaan momentille ehdotetun 400 000 euron lisämäärärahan tarve aiheutuu avustuksen myöntämisestä *muun muassa* Kauhajoen eduskuntasalimuseon peruskorjaukseen.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

50. Vesitalous

77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus on ehdottanut momentille lisäystä 9 950 000 euroa. Lisämäärärahalla on tarkoitus rahoittaa kokonaisrahoituksena kolme uutta hanketta, joiden valtion rahoitusosuus on yhteensä 6 900 000 euroa. Lisärahoitus nopeuttaa näiden hankkeiden toteutusta ainakin kahdella vuodella. Hankkeiden nopeuttamista on pidettävä tärkeänä vesihuollon alueellisen kehittämisen ja erityistilanteisiin varautumisen kannalta, samoin jäteveden käsittelyvaatimuksille asetetut määrärahat huomioon ottaen.

Muu osa lisämäärärahasta, 3 050 000 euroa, on saadun selvityksen mukaan tarkoitus käyttää tulvasuojelutoimenpiteiden nopeuttamiseen ja vuonna 2007 valmistuviksi ohjelmoitujen keskeneräisten hankkeiden loppurahoitukseen.

Lisämäärärahasta 5 700 000 euroa on momentin rahoituskehyksen mukaisen rahoituksen aiantamista tälle vuodelle. Ehdotettu lisärahoitus vähentää siten momentin kehystä vuosina 2007—2009 yhteensä tällä summalla. Valiokunta on talousarviokäsittelyssä jo useana vuonna lisännyt näitä määrärahoja ja pitää niiden riittävän tason turvaamista myös tulevilla kehyskaudella välttämättömänä.

YHTEENVETO

Hallituksen esitysten mukaan ehdotetaan tuloarvioihin (ilman nettolainanottoa ja velanhallintaa) nyt yhteensä 1 303 675 000 euron lisäystä, määrärahoihin 116 993 000 euron vähennystä ja nettokuoletuksiin ja velanhallintaan 1 420 668 000 euron lisäystä.

Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kulu-
van vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat

varsinainen talousarvio ja vuoden ensimmäinen
lisätalousarvio huomioon ottaen 41 527 844 000
euroa.

PÄÄTÖSEHDOTUS

Edellä lausuttuun viitaten ja muilta osin hallituksen esitysten perusteluihin yhtyen valtiovarainvaliokunta ehdottaa,

että ehdotus vuoden 2005 toiseksi lisätalousarvioksi hyväksytään hallituksen esityksen ja sitä täydentävien esitysten mukaisena,

että hyväksytään edellä ehdotettu lausuma,

että lisätalousarvioaloitteet LTA 39—67/2005 vp hylätään ja

että lisätalousarviota sovelletaan 1 päivästä joulukuuta 2005 alkaen.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Matti Ahde /sd
jäsen. Christina Gestrin /r
Jyri Häkämies /kok
Kyösti Karjula /kesk
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Reijo Laitinen /sd
Maija-Liisa Lindqvist /kesk
Mika Lintilä /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Iivo Polvi /vas
Virpa Puisto /sd

Markku Rossi /kesk
Matti Saarinen /sd
Irja Tulonen /kok
Kari Uotila /vas
Jukka Vihriälä /kesk
vjäs. Janina Andersson /vihr
Mikko Immonen /vas
Timo Kalli /kesk
Bjarne Kallis /kd
Mikko Kuoppa /vas
Sinikka Mönkäre /sd
Maija Rask /sd

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyissä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja
valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko

valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen
valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

VASTALAUSE 1

Yleisperustelut

Hallituksen 2. lisätalousarvion noin 1,4 miljardin euron ylijäämä syntyy pääasiallisesti valtion omaisuuden myyntituloista (1,016 mrd) sekä verotulojen nettokasvusta (517 miljoonaa).

Hallituksen linja valtion omaisuuden myymisessä jatkuu, mikä näkyy jo selvästi valtion saamien osinkotulojen laskussa. Valtio olisi hyötynyt yritysten maksamista suurista osingoista huomattavasti enemmän, mikäli osakkeiden ulosmyynti olisi ollut hillitympi. Myyntitulojen käyttämisestä valtiovelan lyhentämiseen ei ole huomauttamista.

Vaikka valtion kunnille maksamattomista valtionosuuksien tarkistusrahoista muodostuva velka ei näy taseesta, on kiistatta selvää, että kunnilla on saamia valtiolta. Kuntien taloudellinen asema huomioon ottaen olisi kansalaisten kannalta parasta, että valtio välittömästi maksaisi tarkistusrahat kunnille. Tämä helpottaisi merkittävästi kuntien edellytyksiä tarjota peruspalveluja kansalaisille. Tällöin raha jäisi kotimaahan ja palvelisi kansalaisten etua. Hallituksen esityksen mukaan toimittaessa valtiontalouden ylijäämä menee pääasiassa ulkomailta otettujen velkojen maksuun ja ainoa hyöty on siinä, että korkomenot hieman pienenevät jatkossa.

Kuluvan vuoden aikana on eduskuntakeskusteluissa ja talousarvioiden käsittelyyn liittyvissä asiantuntijakuulemisissa käynyt ilmi, että yhteiskunnan monilla sektoreilla tarvittaisiin lisää rahaa. Kun valtion verotulot kasvavat arvioitua enemmän, tulisi mielestäni osa 517 miljoonan euron suuruudesta nettoverolisäyksestä käyttää kristillisdemokraattien esittämällä tavalla seuraavasti:

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 26

SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

75. Poliisitoimi

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2v)

Avoimena olevien poliisinvirkkojen välitön täyttäminen on tärkeää tilanteessa, jossa huumausainerikollisuus levittäytyy yhä uusille alueille. Resurssipula on aiheuttanut normaalin päivystysvalmiuden heikentymistä ja lisännyt kansalaisten turvattomuuden tunnetta, kun virka-avun saaminen on viivästynyt etenkin syrjäseuduilla. Tavanomaisen poliisityön lisäksi resursseja tarvitaan monimutkaistuvan talousrikollisuuden selvittämiseen ja kansainvälisten rikollisverkostojen torjumiseen.

Kymmenen miljoonan euron lisäpanostuksella saataisiin noin 250 poliisin virkaa täytettyä vuodeksi. Tämä aloite on osa kristillisdemokraattien vaihtoehtobudjettia ja kriminaalipoliittista toimenpideohjelmaa.

Edellä olevan ja lisätalousarvioaloitteen LTA 42/2005 vp perusteella ehdotan,

*että momentille 26.75.21 otetaan
lisäyksenä 2 000 000 euroa.*

97. Avustukset kunnille

34. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus
(kiinteä määräraha)

Pääministeri Matti Vanhasen hallitus leikkaa vuoden 2006 talousarvioehdotuksessaan kuntien harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin osoitettua määrärahaa yli 15 000 000 euroa, vaikka negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä ja kuntatalouden ongelmat ovat kasvussa. Vuodelle 2006 esitetään kuntien harkinnanvaraiseen rahoitusavustukseen määrärahaa 25 miljoonaa euroa, kun vastaava määrä vuoden 2004 tilinpäätöksen mukaan oli hieman yli 48 miljoonaa euroa. Vuoden 2005 varsinaisessa talousarviossa määräraha oli 30 miljoonaa euroa, ja sitä korotetaan lisätalousarviossa 10 miljoonalla eurolla. Tämä ei kuitenkaan ole tarpeeseen nähden riittävä lisäys.

Harkinnanvaraista rahoitusavustusta on tänä vuonna hakenut 238 kuntaa, kun vuonna 2004 avustusta haki 215 kuntaa. Tämäkin osoittaa kuntien taloudellisen tilanteen entisestään heikentyneen. Erityisesti väestöään menettävät maaseutukunnat ajautuvat hallituksen politiikan takia yhä vakavampaan talousahdinkoon, kun verotulot vähenevät ja asukas- ja oppilaskohtaiset valtionosuudet supistuvat.

Hallituksen politiikka ajaa kansalaiset asuinpaikan perusteella niin eriarvoiseen asemaan, että kansalaisten perustuslaillinen tasavertaisuus on vakavasti uhattuna.

Edellä olevan ja lisätalousarvioaloitteen LTA 46/2005 vp perusteella ehdotan,

*että momentille 26.97.34 otetaan
lisäyksenä 10 000 000 euroa.*

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN
HALLINNONALA

24. Tiehallinto

21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)

Suomen tieverkon (mukaan lukien kadut) yhteispituus on noin 460 000 km, ja sen pääoma-arvo on noin 26 miljardia euroa. Tätä merkittävää kansallista pääomaa ei tule päästää rappeutumaan, koska siinä tapauksessa tiestön saattaminen ennalleen muodostuu kohtuuttoman kalliiksi. Tieverkon laadun vähittäinen heikkeneminen aiheuttaisi myös merkittäviä haittoja perusteellisuuden kuljetuksille ja osaltaan vaikeuttaisi maaseudun väestön ja yritystoiminnan toimintaedellytyksiä.

Viime vuosikymmenellä valtion kokonaisrahoitus liikenneinfrastruktuuriin on pysynyt suhteellisen vakaana. Tänä aikana on erityisesti panostettu rataverkkoon, minkä vuoksi tienpidon vuosirahoitus on pienentynyt 200–300 miljoonaa euroa vuosikymmenen alusta. Vähennykset ovat erityisesti kohdistuneet tieverkon kehittämisen rahoitukseen.

Tämän vuoksi maamme perustiestön kunto on viime vuosina heikentynyt varsin huomattavasti. Tiestön perusparannukseen ei ole riittänyt tarpeeksi määrärahoja ja myös kunnossapitotyöt ovat jääneet vähiin. Perustienpito on infrastruktuurin ylläpitoa ja yleisen turvallisuuden parantamista, mutta samalla tehokas keino tukea tasapainoista aluekehitystä ja työllisyyttä.

Edellä olevan ja lisätalousarvioaloitteen LTA 53/2005 vp perusteella ehdotan,

*että momentille 31.24.21 otetaan
lisäyksenä 5 000 000 euroa.*

40. Ratahallintokeskus

21. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)

Rataverkon kunto on edelleen monin paikoin kriittinen. Ratojen huonokuntoisuuden takia kuljetusten turvallisuusriskit kasvavat ja aikataulujen noudattaminen vaikeutuu. Useille rataosuuksille on asetettu liikennerajoituksia ja niitä saatetaan joutua lisäämään tuntuvasti. Liikennerajoitukset aiheuttavat rautatiejärjestelmän sidonnaisuuksien takia ongelmia koko päärataverkolle. Nämä ongelmat puolestaan heikentävät rautateiden asiakaspalvelua ja kilpailukykyä.

Henkilöliikenteen osalta alennetut nopeusrajoitukset heikentävät rautateiden kilpailukykyä nopeana liikkumismuotona muihin kulkuvälineisiin verrattuna. Alenevat matkustajamäärät puolestaan johtavat lipputulosten vähenemiseen, mikä näkyy valtion kassan osalta siten, että VR:n tuotot pienenevät.

Rataverkon kehittämisen rinnalla on huolehdittava siitä, että rataverkko pidetään jatkossakin koko maan kattavana. Ratojen kunnossapitoon ja korjausinvestointeihin on suunnattava budjettivaroja niin, että Ratahallintokeskuksella on mahdollisuus suunnitelmallisesti pääratojen lisäksi pitää myös ns. vähäliikenteiset radat liikennöitävässä kunnossa.

Tavaraliikenteen osalta ratojen huonokuntoisuudesta johtuvat painorajoitukset vaikeuttavat merkittäväällä tavalla esimerkiksi puutavaraliikenteen kuljetuksia. Tämä vaikuttaa suoraan näitä kuljetuksia käyttävien yritysten toimintaedellytyksiin. Vaunukuormien kasvattaminen vastaavasti lisää rautatiekuljetusten kilpailukykyä. Rataverkon huono kunto johtaa vähitellen siihen, että yhä enemmän teollisuuden kuljetuksia ja myös matkustajaliikennettä siirtyy jo ennestään suuresti rasi- ja huonokuntoisille maanteille.

Edellä olevan ja lisätalousarvioaloitteen LTA 59/2005 vp perusteella ehdotan,

että momentille 31.40.21 otetaan lisäyksenä 5 000 000 euroa rautateiden päällysrakenteiden uusimiseen.

Pääluokka 37

VALTIONVELAN VÄHENTÄMINEN

01. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

94. Nettokuoletukset ja velanhallinta (arviomääräraha)

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä vaatii hallitusta maksamaan valtionosuuksien tarkastusrahat kunnille välittömästi. Kunnat ovat talousahdingossaan joutuneet tekemään leikkauksia keskeisiin peruspalveluihin. 315 kunnalla oli vuonna 2004 alijäämäinen tilinpäätös.

Valtiontalous kääntyi tänä vuonna ylijäämäiseksi. Ylijäämää kertyi yli 3 miljardia euroa, vaikka budjetissa oli varauduttu puolen miljardin euron alijäämään. Valtion velan lyhentämiseen toisessa lisätalousarviossa esitetystä yli 3,5 mrd. euron summasta tulee kristillisdemokraattien mielestä maksaa ensin kunnille täysimääräisesti valtion yksipuolisesti pidättämänsä ns. pakkolaina eli valtionosuuksien tarkastusrahat, niin että kunnat voisivat hoitaa tärkeitä peruspalvelujaan.

Edellä olevan perusteella ja lisätalousarvioaloitteen LTA 67/2005 vp perusteella ehdotan,

että momentilta 37.01.94 vähennetään 366 000 000 euroa valtionvelan nettokuoletuksiin ja velanhallintaan osoitetusta määrärahasta, jotta kuntien valtionosuuksien tarkastusrahat voidaan maksaa kokonaisuudessaan jo vuonna 2005.

Vastalause 1

**VaVM 32/2005 vp — HE 161/2005 vp, HE 171/2005 vp,
HE 185/2005 vp**

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2005

Bjarne Kallis /kd

VASTALAUSE 2

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 26

SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLIN- NONALA

97. Avustukset kunnille

32. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako sekä kuntien yhteistoiminnan tukeminen (arvio-määräraha)

Eri puolilla Suomea on hallituksen käynnistämän kunta- ja palvelurakennemuutoshankkeen myötä ryhdytty tekemään useita vapaaehtoisia kuntaliitosselvityksiä. Kuntaliiton mukaan esi-

selvityksiä on meneillään kymmeniä ja sisäasiainministeriöön osoitetaan jatkuvasti kyselyitä aiheesta. Kuluvin vuoden budjetissa on jäljellä rahaa ainoastaan muutama selvitussavustukseen, mutta hallitus ei omassa esityksessään ole esittänyt momentille lisämäärärahaa. Liitos- ja selvitussavustuksiin on varattava riittävät resurssit, jotta vapaaehtoisia kuntaliitoksia ei jäisi tekemättä rahan puutteen takia. Selvitussavustuksen enimmäismäärän ollessa 20 000 euroa kuntaliitosselvitystä kohden ja tarpeen ollessa kymmeniä on perusteltua esittää momentille lisättäväksi varat ainakin 20 kuntaliitosselvitystä var-

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.97.32 otetaan lisäyksenä 400 000 euroa kuntaliitosselvitysten avustamiseen.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2005

Jari Koskinen /kok
Irja Tulonen /kok

Jyri Häkämies /kok
Pekka Kuosmanen /kok

VASTALAUSE 3

Yleisperustelut

Vuoden 2005 varsinaisen talousarvion yhteydessä arvostelimme kuntien rahojen riittävyyttä. Sanoimme sen johtavan veroprosentin korotuksiin ja palvelujen karsintaan. Vuodeksi 2005 ennätysmäärä kuntia korottikin veroprosenttia. Vuoden 2006 budjetin osalta on sikäli sama tilanne, että nyt 140 kuntaa, eli jälleen uusi ennätys, korottaa veroprosenttia.

Tässä yhteydessä meillä on mahdollisuus esittää lisäystä täksi vuodeksi vain joihinkin kuntia auttaviin momentteihin. Esitämme mm. lisäystä perusopetukseen, harkinnanvaraisiin avustuksiin ja pakkolainan maksamiseen. Valiokunnan käsittelyssä vielä olevan vuoden 2006 talousarvion yhteydessä esitämme ensi vuodeksi lisäyksiä kattavammin.

Ehdotamme voimakasta panostusta teihin ja rautateihin sekä joukkoliikenteen tukemiseen.

Lapin tulvavahinkojen korjaamiseen ehdotamme lisäystä kahdelle eri momentille.

Yksityiskohtaiset perustelut**MÄÄRÄRAHAT****Pääluokka 25****OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA****50. Rangaistusten täytäntöönpano*****21. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)***

Lisäbudjetin ehdottamasta määrärahan lisäyksestä huolimatta määräraha on nykyisissäkin oloissa riittämätön. Lisäksi on syytä muistaa, että vankeusrangaistusta koskeva uusittu lain-

säädäntö uusine aktivointivaatimuksineen tulee voimaan lokakuussa 2006. Tämä edellyttää tunnettua panostusta vankeinhoidon toiminnan kehittämiseen ja muun muassa henkilöstöresursien tuntuvaan lisäämiseen jo tänä vuonna.

Lisätalousarvioesitys lähtee siitä, että vankien määrä edelleen lisääntyy, mutta vankikohdattaiset kustannukset päinvastaisesta trendistä huolimatta pienenevät. Hallitus ei myöskään tavoittele tätä vuotta parempaa rangaistusta suorittavien vankien osallistumisprosenttia toiminta- ja päihdeohjelmiin, vaikka kyseisistä toimita on erinomaisia kokemuksia rikoksen uusiutumisen ehkäisyssä.

Jo pitkään vankien terveydenhuollossa on ollut selviä puutteita, muun muassa oikeusministeriö on ollut huolissaan tilanteesta. Vankien määrä on viime vuosina lisääntynyt ja vankiloiden täyttöaste on ylittänyt reilusti normit, mutta samaan aikaan terveydenhuoltopalveluita tai vankien kuntouttamispalveluita ei ole pystytty lisäämään tarvetta vastaavasti.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän tavoitteena on parantaa tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämään lisäämällä rangaistusten täytäntöönpanon suunnitelmallisuutta ja tehostamalla siihen liittyviä tavoitteellisia toimintoja. Lisämäärärahan tulee turvata riittävät työvoimaresurssit vankiloihin sekä resurssit vankien terveydenhuollon asianmukaiseen järjestämiseen, toiminta- ja päihdeohjelmiin ja sekä vankien että vankeinhoidon henkilökunnan turvallisuuden lisäämiseen.

Viite: Simön /vas ym. LTA 40/2005 vp ja Uotilan /vas ym. LTA 41/2005 vp.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.50.21 otetaan lisäyksenä 500 000 euroa.

Pääluokka 26

**SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLIN-
NONALA**

97. Avustukset kunnille

*34. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus
(kiinteä määräraha)*

Kuntatalouden tila on ennakoitua heikompi. Kuntien mahdollisuudet hoitaa vastuutaan ovat heikentyneet, minkä vuoksi harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen tarve on aiempaa suurempi. Kuntien harkinnanvaraista rahoitusavustusta tulee lisätä, jotta kunnat voivat suoriutua lakisääteisistä tehtävistään. Hallituksen lisäy-
esityksestä huolimatta määräraha jää alemmaksi kuin kahtena edellisellä vuonna.

Viime aikoina on paljastunut, että joissakin sairaanhoitopiireissä ei toimi lasten- ja nuortenpsykiatrian hoitotakuu lain vaatimalla tavalla. Hoitotakuulakiin tuli lasten- ja nuortenpsykiatriassa voimaan jo vuonna 2002, ja se edellyttää, että hoito on järjestettävä kolmen kuukauden sisällä. Hoitojonot ovat lain vastaiset, Kuopiossa jopa vuoden mittaiset. Tällainen tilanne ei saa jatkua, sillä se on epäinhimillistä sairastuneiden lasten, nuorten ja heidän perheidensä kannalta ja hoidon puuttuminen voi joissakin tapauksissa johtaa jopa huostaanottoihin.

Tilanne johtuu ennen kaikkea kuntien ja sairaanhoitopiirien talousongelmista ja siitä, ettei ostopalveluja ole ollut rahan puutteen vuoksi mahdollisuutta hankkia riittävästi.

Esitämme että kuntien harkinnanvaraiseen rahoitusavustukseen lisätään lasten- ja nuortenpsykiatrian hoitojonojen purkamiseen varattu määräraha. Määrärahasta voitaisiin maksaa erillisten perusteltujen hakemusten perusteella sairaanhoitopiireille harkinnanvaraista avustusta nimenomaan lasten- ja nuortenpsykiatrian jonojen purkamiseen.

Viite: yleensä määrärahan osalta Polven /vas ym. LTA 47/2005 vp ja lasten psykiatrian jonojen osalta Huotarín /vas ym. LTA 45/2005.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.97.34 otetaan lisäyksenä 15 000 000 euroa, mistä 5 000 000 euroa lastenpsykiatrian hoitojonojen purkamiseksi.

Pääluokka 27

**PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLIN-
NONALA**

10. Puolustusvoimat

16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 2 v)

Indeksi- ja valuuttakurssimuutosten kattamiseksi määrärahaa halutaan korottaa 21 milj. euroa. Emme ole voineet hyväksyä tätä lisäystä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 27.10.16 vähennetään 21 000 000 euroa.

Pääluokka 29

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

40. Yleissivistävä koulutus

30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Hallitus esittää 18 miljoonan euron vähennystä sillä perusteella, että kuntien järjestämä aamu- ja iltapäivätoiminta on ollut ennakoitua vähäisempää. Kuntatalous on ennusteiden mukaan alijäämäinen koko kehyskauden. Perusopetukseen tulleet indeksikorotukset eivät täytä kokonaisuudessaan edes palkkojen nousua, joten kunnilla ei ole riittävästi rahoitusta perusopetukseen ja luokkakokojen pienentämiseen. Tilanne on johtamassa myös pienten koulujen, erityisesti kyläkoulujen, lakkauttamiseen ja pienten koululais-

ten koulumatkojen pidentymiseen alueilla, joissa jo nyt on pitkät matkat.

Näillä näkymin peruskoulun luokkakoot ovat kasvamassa liian suuriksi, mikä heikentää erityisesti erityistukea tarvitsevien lasten mahdollisuuksia pärjätä koulussa. Lisäksi se vaikeuttaa opettajien mahdollisuuksia ottaa huomioon lasten erilaiset oppimistarpeet. Peruskoulun keskeyttäneiden määrä on huolestuttava. Kunnille on siis turvattava mahdollisuus järjestää laadukasta perusopetusta.

Aamu- ja iltapäivätoiminta on takkuillut muun muassa siksi, että talousvaikeuksissa kamppailevilla kunnilla ei ole ollut mahdollisuutta järjestää vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa kaikille sitä haluaville. Käytännön ongelmana on ollut myös se, ettei aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestävillä tahoilla ole ollut riittäviä taloudellisia resursseja maksaa edes kohtuullista palkkaa aamu- ja iltapäivätoiminnasta vastaaville työntekijöilleen.

Joka kolmas suomalainen peruskoululainen tarvitsisi erityisopetusta. Kunnilla vain ei ole taloudellisia resursseja huolehtia edes kohtuudella näiden lasten erityistarpeista. Viime laman perusteellisin oppi on, etteivät lapset voi olla mittavien säästöjen kohteena. Pitkän tähtäimen lasku yhteiskunnalle on nimittäin liian kova.

Edellä sanotun perusteella 18 miljoonan euron vähennystä ei pidä tehdä. Päinvastoin kunnille on maksettava valtion kunnilta ottama pakkolaina. Valtion ja kuntien välisen viimeksi toimitetun kustannustenjaon tarkistuksen yhteydessä todettiin, että valtionosuudet opetusministeriön tehtäväalueen osalta ovat jääneet jälkeen yhteensä noin 132 000 000 euroa. Mainittu erä olisi tullut suorittaa koulutuksen järjestäjille kuluvan vuoden aikana. Pääosa tuosta summasta kuuluu kunnille. Hallituspuolueiden toimenpitein summa jaksotettiin maksettavaksi neljän vuoden aikana.

Kuluvan vuoden aikana kuntatalous pysyy alijäämäisenä ja velkaantuneisuus kasvaa huolimatta siitä, että ennätysmäärä kuntia korotti ve-

roprosenttiaan. Samansuuntaisena kehitys jatkuu myös ensi vuonna, minkä hallituskin toteaa talousarvioesityksessään.

Ilman valtiolta tulevaa lisärahoitusta kuntatalous ajautuu entistä syvempään kriisiin ja pakkottaa kunnat leikkaamaan kansalaisten tarvitsemia välttämättömiä peruspalveluja.

Kun valtiontalous on ylijäämäinen, on perusteltua, että valtio muiden lainojensa sijasta suorittaa yleissivistävän koulutuksen osalta ottamansa pakkolainan kokonaisuudessaan kunnille välittömästi.

Viite: Sirnön /vas ym. LTA 51/2005 vp ja Polven /vas ym. LTA 50/2005 vp.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.30 otetaan ylimääräisenä lisäyksenä 93 000 000 euroa.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

50. Vesitalous

48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Lapin poikkeuksellisen voimakkaiden kevättulvien vahingot on perusteltua korvata asukkaille täysimääräisinä. Myös kunnille ja Tielaitokselle tulvista aiheutuneet menot on korvattava ja otettava lisätalousarvioon. Tämän momentin lisäksi ehdotamme määrärahan lisäystä myös jäljempänä momentille 31.24.21.

Viite: Tennilän /vas LTA 52/2005 vp.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.50.48 otetaan lisäyksenä 2 000 000 euroa.

Pääluokka 31

**LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN
HALLINNONALA**

24. Tiehallinto

21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)

Tieliikenne on yhteiskuntamme merkittävin liikennemuoto. Noin 68 prosenttia tavarankuljetussuoritteista ja noin 95 prosenttia henkilökuljetussuoritteista tapahtuu tiellä. Hallitusohjelmassa todetaan, että Suomen liikenneverkkojen kunto ja pääoma-arvo tulee säilyttää. Alimitoitettu rahoitus johtaa siihen, ettei yhdyskuntarakenteen muutosten ja liikenteen kasvun synnyttämiin perustienpidon investointitarpeisiin voida vastata. Toimiva tiestö on kansalaisten arjen kannalta ensiarvoisen tärkeä. Se on myös yksi aluepolitiikan keskeisimmistä välineistä. Sujuva ja turvallinen liikenne on turvattava riittävällä lisärahoituksella.

Keväällä 2005 poikkeuksellisen voimakkaat tulvat koettelivat Lappia ja sen yleisiä teitä. Tulvat aiheuttivat liikennekatkoksia ja vaurioita yleisille teille ja silloille mm. Tenojoen, Ivalojoen, Ounasjoen ja Torniojoen valuma-alueilla. Lapin tiepiiri on rahoittanut kiireiset tulvakorjaukset muuhun tienpitoon jo suunnitellulla ja varatulla rahoituksella. Se kostautee väistämättä seuraavina vuosina koko tieverkoston kunnan heikkenemisenä.

Muilta osin tulvavahinkojen korjaamiseen esitimme lisäystä edellä momentille 30.50.48.

Viite: Uotilan /vas ym. LTA 57/2005 ja Lapin tulvavahinkojen osalta lisäksi Rundgrenin /kesk ym. LTA 55/2005 vp.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.24.21 otetaan lisäyksenä 15 000 000 euroa, mistä 837 000 euroa Lapin tulvavahinkojen korjaamiseen.

40. Ratahallintokeskus

21. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)

Rataverkon kunto on heikkenemässä nopeasti. Tämä on johtamassa uusiin nopeus- ja painorajoituksiin monilla rataosuuksilla. Rajoitukset heikentävät sekä tavara- että henkilöliikenteen toimivuutta. Tällä on kielteinen vaikutus teollisuuden kilpailukykyyn ja henkilöliikenteen suosioon, ja vaarana onkin, että liikenne siirtyy yhä enemmän maanteille, mikä heikentää muun muassa VR:n kannattavuutta. Tämä vaikuttaa kielteisesti turvallisuuteen ja ympäristöön.

Viite: Uotilan /vas ym. LTA 61/2005 vp.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.40.21 otetaan lisäyksenä 15 000 000 euroa.

**60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot,
korvaukset ja tuet**

60. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Joukkoliikenteen tukeminen perustuu pitkiin sopimuksiin, eikä menokehys riitä nykytason turvaamiseen. Joukkoliikenteen tuen vähentäminen on johtamassa palvelutason alentumiseen, mikä vaarantaa muun muassa satojen bussivuorojen säilymisen jatkossa. Ilman lisärahoitusta joukkoliikennettä uhkaa jatkossa rajua alasajo. Se puolestaan vaikeuttaa koko maan asuttuna pitämistä.

Varsinaisessa talousarviossa määräraha su-pistettiin vuoden 2004 82,5 miljoonasta eurosta 81,3 miljoonaksi euroksi, kun määrärahaa vielä vuonna 2003 oli käytetty 83,1 miljoonaa euroa. Nyt ehdotettu vähäinen lisäys liittyy eräisiin yksittäisiin hankkeisiin.

Viite: Valppaan /vas ym. LTA 63/2005 vp ja Tiusasen /vas LTA 62/2005 vp.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.60.63 otetaan lisäyksenä 5 000 000 euroa.

Pääluokka 35

**YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLIN-
NONALA**

10. Ympäristön suojelu

77. Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)

Ympäristötöiden tarve on jatkuvasti lisääntymässä. Lisäksi työt suoritetaan niissä maamme

osissa, joissa työttömyys on erityisen suurta. Määrärahan tasoa on nostettava.

Viite: Uotilan /vas ym. LTA 66/2005 vp.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että momentille 35.10.77 otetaan
lisäyksenä 2 000 000 euroa.*

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2005

Mikko Kuoppa /vas
Mikko Immonen /vas

Iivo Polvi /vas
Kari Uotila /vas